

Ольга Травкіна

МАЛОВІДОМИЙ ОПИС КОЛИШНЬОГО ЧЕРНІГІВСЬКОГО КАФЕДРАЛЬНОГО БОРИСОГЛІБСЬКОГО МОНАСТИРЯ 1796 р.

Оприлюднюється маловідомий опис приміщень колишнього чернігівського кафедрального Борисоглібського монастиря 1796 р. з коментарями.

Ключові слова: Борисоглібський монастир, будинок архієпископа, будинок Чернігівського колегіуму, духовна консисторія, корпус приміщень.

Чернігівський Борисоглібський монастир, ймовірно, був заснований ще у давньоруські часи у північно-західній частині Чернігівської фортеці. З 1672 р., коли до Чернігова переїхав впливовий церковний і культурно-освітній діяч чернігівський і новгород-сіверський архієпископ Лазар Баранович, який 20 років з перервами був місцеблюстителем київської митрополії, Борисоглібський монастир став не лише резиденцією чернігівських архієпископів, але й осідком місцеблюстителя київського митрополита. Лазар Баранович розпочав розбудову Борисоглібського монастиря, але більш енергійно продовжив її у кінці XVII ст. – на поч. XVIII ст. чернігівський архієпископ Іоанн Максимович, заручившись підтримкою гетьмана Івана Мазепи. За сприяння та фінансування гетьмана Івана Мазепи у кафедрі було розгорнуто будівництво цілого комплексу приміщень, що складався з монастирської трапезної, дзвіниці, келій, корпусу шкільних приміщень Чернігівського колегіуму та мурів. На дзвіниці Борисоглібського монастиря була влаштована закладна дошка, яка збереглася до нашого часу, з гербом Івана Мазепи, монограмою та записом про пожертвування гетьмана. Дослідники XIX ст. М. Марков [1, с. 17], М. Маркевич [2, с. 95] стверджували, що у дзвіниці містилися класи колегіуму та колегіумська церква. За свідченням письмових та картографічних джерел до 1786 р., коли Борисоглібський монастир за наказом Катерини II було ліквідовано, він складався з традиційних для кафедральних монастирських комплексів будівель: собору, заснованого на честь св. Бориса і Гліба ще на поч. XII ст., на північ від нього – двоповерхової трапезної з церквою Всіх Святих та дзвіниці, побудованої на поч. XVIII ст. коштом гетьмана Івана Мазепи. До цього корпусу впритул із заходу прилягав комплекс келій, який закінчувався господарськими приміщеннями і тягнувся в напрямку монастирських та фортечних Любецьких воріт, а зі сходу – до трапезної у 1749 – 1765 рр. прибудували корпус духовної консисторії (дикастерії). Ще один корпус келій з господарськими службами розташовувався у південній частині монастиря. На планах XVIII ст. паралельно трапезній у південному напрямку позначено ще одну видовжену споруду, яка зі сходу завершувалася апсидою. Скоріш за все, це був будинок, де жили чернігівські архієпископи та єпископи. Тут була хрестова церква в ім'я св. Стефана, де навчали ставленників, які готувалися стати священиками: «В кафедральном Борисоглебском монастыре...церкви Борисоглебская с правым приделом Рождества Богородицы, в трапезе Всех Святых, на колокольне Предтеченская, крестовая во имя архидиакона Стефана – для обучения ставленников», – повідомлялося у донесенні до Синоду

© Травкіна Ольга Іванівна – кандидат історичних наук, завідувач відділу музейної та науково-фондової діяльності Національного архітектурно-історичного заповідника «Чернігів стародавній».

1740 р. [3, с. 610]. Можливо, будинок звели теж за часів Іоанна Максимовича на кошти гетьмана, і церкву назвали на честь патронального святого батька Івана Степановича Мазепи архidiaкона св. Стефана. Після 1776 р. на планах цей будинок уже відсутній, його розібрали, натомість у 1780 р. на схід від Борисоглібського собору на ділянці, яку прикупили, спорудили новий будинок для архієрея. Тобто його побудували на ділянці, яка до цього не належала монастирю, а не на місці старого будинку архієпископа, як вважалося раніше. Монастир був обнесений кам'яними мурами і мав двоє воріт. Чернігівський кафедральний Борисоглібський монастир ліквідували згідно з указом Катерини II від 10 квітня 1786 р. [4, с. 265]. Проте він продовжував залишатися резиденцією чернігівських архієреїв, поки у 1790 р. їм було наказано переселитися до Троїцько-Іллінського монастиря. Проте чернігівський архієпископ переїхав туди лише 1796 р. [5, с. 289] після закінчення там ремонту архієрейського будинку, а будівлі колишнього кафедрального Борисоглібського монастиря («архієрейського дома») передали у казенне відомство. З цією метою у 1796 р. були описані будівлі монастиря. Опис зберігся у вигляді копії 1838 р., котру в цей час затребувала Чернігівська духовна консисторія, оскільки церква прагнула знову повернути собі колишні монастирські будівлі [6]. Цінність цього опису полягає в тому, що частина монастирських споруд, які зазначені в ньому, до нашого часу не збереглися, а саме келії, духовна консисторія, приміщення, де навчалися студенти колегіуму, господарські служби. Мури були розібрані у кінці XVIII ст. на поч. XIX ст. На сьогодні уцілили лише Борисоглібський собор, двоповерхова трапезна з дзвіницею (нині відома як будинок колегіуму) і будинок архієпископа. До того ж більш ранній опис монастиря 1782 р., якими користувалися, певніше всього, Опанас Шафонський та Філарет Гумілевський, на жаль, дослідниками поки що не виявлений. Можливо, він утрачений. В опису 1796 р. зазначені не лише основні споруди монастиря (окрім Борисоглібського собору), котрі на той час ще збереглися, але й описані приміщення, з яких склалися будівлі, та їх стан. Опис здійснено за усталеним зразком: перш за все йде назва споруди, потім зазначаються приміщення, в яких фіксується наявність печей, кількість та стан вікон, дверей, металевих засовів, замків, описується підлога, стеля. Важливим доповненням до опису 1796 р. може слугувати «План Черниговскаго архієрейскаго дома, состоящаго в крепости» за підписом генерала М. Кречетникова, який з 1790 р. був малоросійським генерал-губернатором. План М. Кречетникова міг бути створений приблизно в той час, що і опис 1796 р. Треба зазначити, що було декілька планів колишнього кафедрального Борисоглібського монастиря кінця XVIII ст. У статті подається один із них. На ньому зазначені споруди, які зафіксовані в опису 1796 р., і їх зіставлення та порівняння з описом може допомогти уточнити як розташування, так і планування приміщень, оскільки в опису не вказується їх місцезнаходження, на якому поверсі вони містилися, якщо будівля була двоповерховою, тощо.

Найбільше уваги приділено опису двоповерхового будинку архієпископа, збудованого у 1780 р. Вказується, що дім був кам'яний, мав криту галерею (галдирею), яка оперізувала його з заходу – на той час головного фасаду з боку монастирського двору та Борисоглібського собору. Зі сходу його прикрашав бароковий ганок зі сходами. Після закриття монастиря 1802 – 1804 рр. будинок архієпископа, де мало розміститися губернське правління, реконструйовано за проектом архітектора А. Карташевського: галерею з західного боку розібрали, головним став східний фасад, на місці ганку збудовано шестиколонний портик іонічного ордера з трикутним фронтоном [7, с. 43]. У плані будинку архієпископа має прямокутну форму, на кінцях завершується двома ризолітами, зверненими на захід. Система планування – анфіладно-коридорна. Опис 1796 р. свідчить, що будинок мав залу, домову церкву, на жаль, її назву не зазначено, вітальню, буфет, спальню, кабінет, бібліотеку, які розташовувалися на другому поверсі, а також господарські приміщення та кімнати для обслуги, котрі містилися на нижньому поверсі. У кімнатах печі були облицьовані, як зазначено в опису, «калужськими изразцами», а у обслуги та господарських приміщеннях – простими кахлями. Щодо калужських кахлів, то відомо, що Калуга та її околиці були значними центрами виробництва поліхромних кахлів, розквіт якого припадає на XVIII ст. Калужькі ках-

лі вивозилися до Москви та в інші губернії. Є відомості, що калузькі кахельні печі прикрашали будинок Малоросійської колегії у Глухові. Невідомо, чи справді печі в будинку архієпископа прикрашали калузькі кахлі, чи так називали поліхромні кахлі, які могли виготовлятися і в Україні, на відміну від простих кахлів без поливи. В опису вказується кількість вікон у приміщеннях. Як правило, вони мали шибки «белой воды», тобто білі. В цей час за якістю скляні шибки поділялися на білі, напівбілі та зелені. Зелені шибки застосовувалися тільки в дворових та жилих службах, погребях, коморах. Двері були дубові, фільончасті, одно- або двостулкові, петлі та засуви — залізні, замки — мідні. Стіни, стеля отиньковані, з ліпним карнизом та панелями в парадних кімнатах, підлога — із соснових дощок. Будинок архієпископа був покритий гонтом, покрівля пофарбована.

Далі описується приміщення духовної консисторії (дикастерії), яке впритул було прибудовано до монастирської трапезної зі сходу і, судячи з плану, на заході примикало до будинку архієпископа. Приміщення, побудоване у 50-60 роках XVIII ст., з південного боку оперізувала галерея. Воно складалося з канцелярії, кімнати, де засідали присутні, та кімнати, де зберігався архів, і сіней. Приміщення консисторії розібрали на поч. XIX ст.

Досить цікавим є опис монастирської трапезної (поч. XVIII ст.), що входить до складу споруди, відомої нині як будинок Чернігівського колегіуму. Згідно з описом, трапезна, яка розміщувалася на другому поверсі, на той час мала чотири вікна. На сьогодні маємо тут ще три вікна з північного боку. Очевидно, первісно трапезна таки мала чотири вікна з півдня, а з півночі вікон не було, оскільки з цього боку її оперізувала двоповерхова галерея. У той же час дослідниця та реставратор будинку Чернігівського колегіуму М. Говденко вважала, що північна галерея була одноповерхова, про що свідчить відсутність декору на північній стіні першого поверху будинку [8, с. 166]. Відсутність вікон на північному боці двоповерхової трапези може слугувати доказом, що галерея, яка її оточувала з півночі, була двоповерхова. Припускаємо, що коли її розібрали на поч. XIX ст., то пробрили ще три вікна з північного боку трапезної. Далі опис засвідчує цікавий факт про наявність галереї з дев'ятьма вікнами, де містилася трапезна церква (в ім'я Всіх Святих. — **О. Т.**). Отже, трапезна церква Всіх Святих на другому поверсі була свого часу оточена галереєю, яку пізніше розібрали. Під час післявоєнної реставрації її, очевидно, не відновили. На першому поверсі розташовувалися три «кухельні» кімнати без дверей та вікон зі сходами. Це приміщення, де зараз коридор у фондах, фондосховище та кімната вченого секретаря і завідувача господарським відділом Національного заповідника «Чернігів стародавній». Далі з кухні вліво — дві великі кімнати: перша — нині приміщення фондів, друга — науково-просвітницького відділу. У цей час ці кімнати були з'єднані між собою і не мали перегородки. В опису також зазначено про наявність під цим корпусом «амбара» і невеличкого погреба, погріб із залізними дверима був і під дзвіницею. Описувач указав, що покрівля трапезної «вовся согнила», і через замкання цегляні склепіння «в большой опасности».

Далі описується корпус «братерской и вместе инеоческий». Певніше всього це корпус, який був впритул прибудований із заходу до дзвіниці і тягнувся до західних монастирських та фортечних Любецьких воріт. Скоріш за все, його побудували на поч. XVIII ст. разом із дзвіницею, трапезною з церквою Всіх Святих. Можливо, спочатку саме в цьому корпусі містилися класи Чернігівського колегіуму, як зазначалося у збірнику «Зерцало от писанія Божественнаго», котрий був піднесений 1705 р. гетьману Івану Мазепі як патрону колегіуму: «съоружи оучилищъ каменныхъ шесть за скудость мейсца, под единымъ покровом» [9, арк. 15]. Корпус мав секційне планування приміщень, які були згруповані по дві кімнати з обох боків сіней. Усього чотири кімнати, троє сіней, у кінці корпусу — господарчі приміщення: — «амбари». Відомо, що корпус первісно був двоповерховий. Як стверджував Опанас Шафонський, у 80-і роки XVIII ст. за часів чернігівського єпископа Феофіла Ігнатовича його перебудували в одноповерховий. На поч. XIX ст. розібрали.

Потім в опису мова йде про корпус, «где типография находилась». Скоріш за

все це був корпус келій, який розташовувався з іншого боку від монастирських та фортечних Любецьких воріт у південному напрямку. Перед цим корпусом проходив відкритий коридор, з якого можна було потрапити в сіни, обабіч — кімнати з печами: всього двоє сіней і чотири кімнати. Під корпусом — невеликий погріб. Можливо, сюди були переміщені пізніше класи Чернігівського колегіуму, бо, як свідчив у 1739 р. чернігівський єпископ Никодим Сребницький, «латинския школы зделаны в тесном и непристойном месте при самой з ворот городовых в город Чернигов въездной дороги» [17, арк. 1], а в донесенні чернігівського єпископа Кирила Ляшевецького 1767 р. доповнено: «четыре избы каменные об одном апартаменте с накатными потолками» [11, с. 771]. Саме цей корпус келій, згідно з фортечними планами XVIII ст., тягнувся вздовж «въездной» дороги і складався з чотирьох досить великих кімнат. Він, певніше всього, був розібраний на поч. XIX ст. На момент складання опису в ньому розташовувалася друкарня. Скоріш за все, це була гражданська друкарня, яку заснували у кінці XVIII ст. на основі царського указу від 15 січня 1783 р. при губернському правлінні для друку указів, розпоряджень тощо. Правда, у дослідженнях зазначено, що ця друкарня була створена 1797 р., а згідно з описом 1796 р., вона вже на той час існувала [11, с. 85].

Неподалік від цього корпусу в опису зазначений «Економический корпус», який складався з сіней та двох кімнат обабіч них, а також двох погребів під ними. На плані М. Кречетникова він розташований окремо від попереднього корпусу, в південній частині монастиря. Описувач указував, що обидва ці кам'яні корпуси вкриті шалівкою «подъ железный гвоздь». На останок в опису зазначено ще один корпус «неподалеку техъ корпусовъ», який складався з двох кімнат обабіч сіней, ще одних сіней та кімнати при них, а також шести кам'яних комірчин. На плані цей корпус примикав до корпусу, «где типография находилась». Його також розібрали на поч. XIX ст.

Таким чином, опис 1796 р. є поки що єдиним детальним описом приміщень колишнього чернігівського кафедрального Борисоглібського монастиря кінця XVIII ст. Він містить чимало цінної інформації, зокрема про внутрішнє планування приміщень та їх досить докладний опис. Його оприлюднення та вивчення дадуть можливість уточнити як розташування, особливості планування споруд монастиря (тим більше, що частина з них не збереглася до нашого часу), так і окремі будівельні конструкції, матеріали, які застосовували на той час. Текст опису 1796 р. подається мовою оригіналу зі збереженням фонетичних та стилістичних особливостей.

Опись

**состоящему въ крепости архиерейскому дому принятому въ казенное ведомство
съ означениемъ сколько покоевъ и другихъ службъ.**

Учинена декабря 2 дня 1796 году.

Въ архиерейскомъ доме покрытая, галдирея со входомъ

Заль

Въ немъ две печи вишедшие съ зеркалами с калужскихъ изразцовъ в одной стороне душникъ медной бес крыши четыре окошка въ дубовыхъ рамахъ в каждомъ стекло белой воды по двенадцать, въ томъ числе четыре битые в каждомъ задвижокъ железныхъ по четыре пары в томъ числе трехъ пар неимеется окошечныхъ петель шеснацать двое растворчетыхъ дубовыхъ стеклянныхъ дверей в нихъ стеколь двадцать четыре, с коихъ три битые при нихъ железныхъ задвижокъ четыре пары коленчетыхъ петель шесть паръ; шесть дверей столярныхъ створчетыхъ хвиленчетыхъ при нихъ въ пяти дверяхъ задвижки железные спритяжными железными жъ замки медные, а при шестой двери задвижки железные без замка петель коленчетыхъ двацать две поль дубовой потолокъ щикатурною работою украшенъ с карнизомъ панели округъ стенъ столярной работы;/

По правую сторону перед церквою

галдиреи

В ней печныхъ угольников два изразцовъ калужскихъ съ однимъ душникомъ без крыши в ней окошокъ пять в дубовыхъ рамахъ в каждомъ по восьми стеколь белой

воды, в томъ числе битыхъ 6 и три пары задвижокъ в томъ числе двухъ неимеется десять паръ крючковъ железныхъ. Двери въ олтарь растворчетые дубовые стекляные в нихъ стеколь простыхъ шесть замockъ медной, задвижокъ пара, притяжка железная двери в сени дубовые растворчетые с железными задвижками и железною клямкою петель коленчетыхъ в обеихъ дверяхъ четыре пары панели вскругъ стень столярные поль сосновой потолокъ счекатурной работы с карнизами липными: /

Церковь

В ней печь вышедшая зеркаломъ с калужскихъ изразцовъ, в ней окошокъ семь въ дубовыхъ рамахъ в каждомъ по восьми стеколь белой воды въ томъ числе битыхъ десять задвижокъ четыре пары, а трехъ паръ неимеется, крючковъ пять пар двое дверей дубовыхъ растворчетыхъ филинчетыхъ, съ задвижками железными верхними с крючками и притяжками железными, петель коленчатыхъ четыре пары. В чулане дверь одинакая дубовая на двухъ коленчетыхъ петляхъ въ чулане окошко одно, с железною решеткою панели в церкви столярные поль сосновой в церкви потолокъ убранъ сщикатурною с налипною карнизною работою: /

Пред церквою комната

В ней печь с калужскихъ изразцовъ без дверецъ и вьюшки и затулки душникъ окошко одно в рамахъ дубовыхъ створчетое с одною задвижкою в ней стеколь белой воды восемь, двери на крыльцо столярные дубовые ветхие о четырехъ стеклахъ с крючкомъ две петли коленчетые двое дверей растворчетые дубовые, петель коленчетыхъ четыре задвижокъ пара замockъ два, с нихъ одинъ железной другой медной спорченые без крючковъ клямockъ две накладныхъ железныхъ поль сосновой потолокъ сщекатурной: /

Сени с лестницею в коихъ два окошка растворчетыхъ. Задвижки верхние две, стеколь битыхъ, четыре поль сосновой лесницы и ступени сосновые и баллистратъ крашиный.

Економические две келии

В нихъ одна печь простыхъ образцовъ ветхая дверцы, и вьюшка из затулкою окошекъ четыре две пары задвижокъ а третая изпорченная петель шесть паръ дверей одинакихъ трое съ однимъ вънутреннымъ замockомъ и ключомъ при сихъ келияхъ находится кладовая съ чуланомъ в коихъ одно окошко большое а другое половинчетое в нихъ шесть стеколь битыхъ. Задвижка изпорченная полы сосновые потолки щекатурные при кладовой дверецъ маленькихъ двое: /

Между галдереею и сенми комната

В ней печь калужскихъ изразцовъ с дверцами железными и затулкою безъ вьюшки двое окошекъ в рамахъ дубовыхъ створчетые стеколь белой воды шеснатцать въ томъ числе битыхъ три задвижекъ две пары и крючковъ две пары, четыре пары петель поль сосновый потолокъ сщекатурной: /

Комната гостинная

В ней два угольника печныхъ калужскихъ изразцовъ окошокъ три в рамахъ дубовыхъ растворчетыхъ в нихъ стеколь в каждомъ по восьми в томъ числе разбитыхъ два, две пары задвижокъ железныхъ двенадцать петель и крючковъ при пары притяжокъ три двое дверей растворчетыхъ дубовыхъ пара задвижокъ и четыре пары коленчетыхъ петель панели кругомъ стень столярные поль дубовой потолокъ убран липною работою с карнизами: /

Бухветъ

Въ которомъ печь с двумя топками, а другая зеркаломъ вышедшая калужскихъ изразцовъ двое дверецъ одна вьюшка две заслонки, двое окошокъ в дубовыхъ рамахъ растворчетые каждое въ восьми стеколь въ томъ числе битыхъ две задвижокъ две пары крючковъ две пары петель четыре пары поль сосновой потолокъ сщикатурной: /

Спальня

С нишомъ две печи вышедшие с зеркалами во оной стороне топка без дверецъ одна вьюшка три окошка въ дубовыхъ рамахъ растворчетые стеколь белой воды в каждой по восьми, задвижокъ две пары а третей испорченая, крючковъ три пары петель простыхъ шесть паръ одни двери створчетые дубовые с железными задвижками три пары коленчетыхъ петель, двое дверей одинокихъ и с железными засовками и крючками при нихъ двое коленчетыхъ петель панели округъ стенъ выключая ниша полъ дубовой потолокъ сщикатурной нишь карнизами убран липною работою:/ при спальни кладовая маленькая с малымъ окошком с железною решеткою.

Кабинетъ

Печь калужскихъ изразцовъ, окошокъ в дубовыхъ рамахъ два в каждомъ по восьми стеколь в томъ числе битыхъ два задвижокъ пара крючковъ две пары петель четыре пары, дверь растворчетая одна с верхнею задвижкою и железною накладкою две пары коленчетыхъ петель, а другая дверь одинакая дубовая, при ней пара петель притяжачна железная, панели округъ стенъ мост сосновой потолокъ счекатурной работы:/

Библиотека

И с шкафою въ стене в которой верхнихъ дверей неимеится петель две пары окошко въ дубовыхъ рамахъ о восьми стеклахъ белой воды съ одною задвижкою с железною решеткою, дверь одинакая дубовая с четырьмя стеклами и внутреннимъ замкомъ безъ ключа полъ сосновой потолокъ сщекатурной съ карнизами при библиотеки чулан.

Кладовая

В ней два окошка о восьми каждое стекла белой воды в томъ числе битыхъ три двери дубовые растворчетые задвижокъ две пары железною решеткою петель четыре пары одинакая дверь одна дубовая с парюю коленчетыхъ петель, полъ сосновый, потолокъ сщикатурной работы с карнизами:/ При ней чуланъ в которомъ лестница наверхъ дверью завесами железными и накладною защепкою другая дверь внишь отъкрытая:/

Сени на крыльцо

В коемъ одно окошко в дубовыхъ рамахъ с задвижками и петлями в восьми стеклах, одна дверь выходная на галдарею с четырьмя стеклами двери одинакие дубовые при ней четыре пары петель и две накладки железные, при сеняхъ в переходе въ спальню печь кирпичная с топкою при ней железные дверци вьюшка и затулка:/

1я

Людская

В ней печь простый кахель зеркаломъ вышедшая с топкою три окошка растворчетыхъ пара задвижокъ крепкихъ и другая испорченая крючковъ две пары петель шесть в каждомъ окошки стеколь по восьми битыхъ одинатцать трое дверей одинокихъ з двумя внутренними замками и железными накладками петель три пары коленчетыхъ полъ сосновый потолокъ сщекатурной ветхой:/

2я Людская

В ней печь вышедшая зеркалом калужскихъ изразцовъ двое окошокъ в дубовыхъ рамахъ каждое окно о восьми стеклах битыхъ семь пара задвижокъ спорченые, петель четыре пары полъ сосновой, потолокъ сщекатурной работы:/

3я Людская

В ней печь простыхъ изразцовъ два окошка в дубовыхъ рамахъ петель четыре пары в ней восемь стеколь битыхъ пара задвижокъ крепкие а другая пара испорченая крючковъ две пары полъ сосновый обветшалой потолокъ щекатурной в которой часть упала:/

Сени

С лесницею на низъ двое окошкѣ с парюю задвижками железными о восьми стеклах битыхъ шесть петель четыре пары полть кирпичный на лесницы ступни дубовые балистрадъ крашеный поручни крашиные: /

Внизу сей лесницы

Два окошка растворчетые в дубовыхъ рамахъ петель четыре пары стеколь битыхъ четыре дверь выходная с подсветомъ петель железныхъ две пары крючокъ железный другая дверь одинакая на двухъ коленчетыхъ петляхъ: /

Отъ лесницы первая передная

В ней три окошка с крючками и петлями, стеколь петнатцать, битыхъ три двери одинакие три пары коленчетыхъ петель: /

Кладовая

съ однимъ окошкомъ одна железная решетка и верхъ полукруглой переплеть: /

Комната

Съ двумя окошками в обеихъ железные решетки

Коредоръ продольной

Въ которомъ десять окошкѣ в нихъ рамы ветхие стекла побитые двое дверей выходныхъ: /

Со оногo каредора

Комната была на баню в которомъ два окошка с одними решетками железными, двое дверей ветхие при ней маленькие сенечки: /

Три комнаты людскихъ

В которыхъ шесть окошкѣ ветхихъ в нихъ две печи ветхие с нихъ одна простыхъ другая калужскихъ изразцовъ: /

Погребовъ маленькихъ

Пять в томъ числе одинъ для льду: /

Изби кухельные

Две с ветхими печми и очагами в коихъ и крючья железнаго неимеется окошка все ветхие, разбитые при сихъ кухняхъ маленькая одна кладовая: /

Комнаты

Две с одною печью простыхъ кахель у нихъ четыре окошка в рамахъ ветхие и стекла побитые решетки железные двери ветхие при сихъ комнатахъ два чулана и сени с лесницею в коихъ дверь выходная, и одно окошко ветхое: /

Оное все строение каменное покрытое гонтою под железной гвоздь крыша выкрашенная ветхая слуховыхъ окошкѣ восемнатцать в коихъ переплеты ветхие и стекла побитые: /

Консistoriи корпусъ

В которомъ сени окошкѣ и дверей нетъ

Канцелярская

В которой четыре окошка в рамахъ ветхие стекла побиты два окошка меньшие ветхие на крепость с железными решетками двое дверей одинакихъ с внутренними двумя замками петель четыре пары печь калужскихъ изразцовъ старая но при ней вьюшокъ и дверецъ нет: / помость корпичной.

Комната где присутствующие заседание имели

В ней два большихъ окошка, и два меньшихъ рамы ветхие стекла побиты, в малыхъ

окошкахъ две железные решотки, печь с калужскихъ изразцовъ ветхая без дверецъ и вьюшокъ во оной комнате панели полъ сосновой:/

Комната где архива содержалась

В ней четыре окошка съ одними решетками железными двое дверей стеклами и внутри иными замками:/

Со оной сени выходные с двумя окошками при кой одни решетки железные и одни двери выходные на галдерею:/

Комната где трапеза монашествующихъ была

В которой четыре окошка в рамахъ и одной двери ветхие:/ при сей комнате малая галдерея где церковь была и чуланъ для ризницы в которыхъ девять окошекъ в рамахъ и двое дверей ветхие.

Под симъ корпусомъ амбаръ и маленькой погребъ под колоколнею погребъ и железною дверью:/

Три кухельные комнаты с леснецою на низъ в коихъ дверей и окошекъ нетъ при входи в кухню на левую сторону две большие комнаты и два чулани

На трапезной комнате крыша вовся согнила и о происходящей течи сводъ каменной весма в большой опасности:/

Корпусъ братерской и вмести инеоческий

Сени с двумя чуланами комната одна с чуланомъ с печью простою ветхою окошекъ пять в томъ числе две меньшихъ неспособные при сихъ окошкахъ решетокъ железныхъ четыре всеи комнаты трое дверей одинакихъ:/

Другие сени

З двумя чуланами в нихъ окошко с решеткою железною:/

На правую сторону

комната с чуланомъ

в коихъ печь простая ветхая, пять окошекъ ветхихъ з двумя железными решетками двое дверей ветхихъ:/

По левой стороне сеней

комната с чуланомъ

в коихъ печь простая ветхая четыре окошка ветхие одна решетка железная, трое дверей ветхихъ:/

Сени

с тремя чуланами в коихъ два окошка с железными решетками:/

по левой стороне амбаръ а по правой комната небольшая с чуланомъ печь простая ветхая окошекъ четыре ветхие железныхъ три решотки трое дверей ветхихъ:/

хлебной амбаръ в немъ окошки с решетками:/

на верху оного две комнаты одна на другой в кой ни окошекъ ни дверей не находится, вверху при окошкахъ решетки железные:/

Сени

две комнаты по обеимъ сторонамъ и двумя кладовыми; в нихъ двери ветхие окошекъ семь ветхихъ в нихъ железные решотки двери одне наружные:/

При семъ корпусе амбаровъ два, а за онымъ маленькая комната одна при самыхъ воротахъ в ней окошко ветхое, двери ветхие:/

Корпус где типография находилась

Передъ онымъ каридоръ отъкрытый

Въ первыхъ сеняхъ

Два чулана в обе староны две комнаты в нихъ окошекъ восемь неспособные три железные решотки две печи простые изразцовые безъ дверецъ шесть дверей ветхие:/

с сегожь коридора во вторые сени

в коихъ также два чулана, и по обеи стороны две комнаты с чуланами окошекъ восемь неспособные, решотки три железные, печи и дверей шесть вовси неспособные: /
Подъ симъ корпусомъ погребъ небольшой: /

Экономической корпус

Сени со входомъ наверхъ по обеимъ сторонамъ сеней по два покои с чуланами три печи простые старые окошекъ четырнатцать ветхихъ четверо дверей старыхъ поль деревянной: /

Подъ сими комнатами два погребъ и кладовая в нихъ пять окошекъ с железными решотками и трое дверей: /

Оные корпусы каменные покрытые шелевками по железной гвоздъ: /

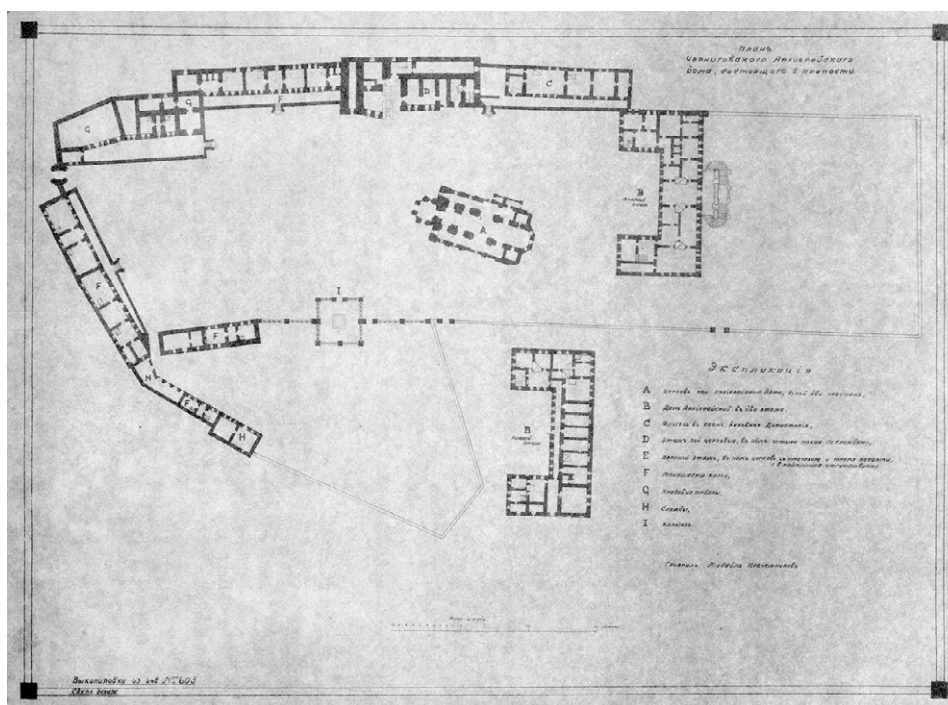
Неподалеку техъ корпусовъ

Старой одинъ корпусъ каменной в коемъ сени в нихъ по обеимъ сторонамъ по одной комнате две простыхъ старыхъ печей четыре окошка ветхие, с одной железною решоткою двое дверей ветхихъ: /

Сени другие с двумя окошками в коихъ одни железные решотки при сеняхъ комната в коей три окошка ветхие с железными решотками двое дверей старыхъ железными завесами: /

При томъ шесть чулановъ каменныхъ безъ дверей: /

С подлинное верна копиист Степан Бушуев

План колишнього чернігівського кафедрального Борисоглібського монастиря кін. XVIII ст.

1. Марков М. О достопамятностяхъ Чернигова /М. Марков — М.: Универ. тип., 1847. — 27 с.

2. Маркевич Н. А. Историческое и статистическое описание Чернигова /Н. А. Маркевич //Черниг. губерн. ведомости: Ч. неофиц. — 1852. — № 10. — С. 95.

3. Описание документов и дел, хранящихся в архиве Святейшего правительствующаго синода / [Сост. Комиссия для разбора и описания архива Святейшего

правительствующего синода] – СПб.: в Синод. Тип., 1740 г. – Т. XX. – 1908. – VII с., 1216 стб. : табл.

4. Шафонский А.Ф. Черниговского наместничества топографическое описание./ А.Ф. Шафонский. – К. : Универ. Тип., 1851. – 697 с.

5. Краткий исторический очерк Черниговской епархии на основании исследований о. Диева и Филарета Гумилевского /Прибавление к Черниг. епар. изв.: Ч. Неофиц. – 1898. – № 6. – С. 283 – 289.

6. По сообщению здешней Духовной консистории о доставлении в оную описи, по которой приняты в гражданское ведомство здания бывшего монастыря. 1838 г. / Державний архів Чернігівської області. – Ф. 179. – Оп. 1а. – Спр. 1515. – 16 арк.

7. Чернігівщина. Енциклопедичний довідник. – К. : «Укр. Рад. енцикл.» ім. М. П. Бажана, 1990. – 1006 с.

8. Говденко М. Чернігівський колегіум /М.Говденко //Архітектурна спадщина України. Вип. 5. – К.: НДІГІАМ; Головкивархітектура, 2002. – С. 153-169.

9. Зерцало от писанія Божественнаго. – Чернігів: Друк.Троїц.-Іллін. монастиря, 1705. – 71 арк.

10. О преображении Черниговского женского Пятницкого монастыря в мужской и образовании при нём латинских богословских школ (1739-1740 гг.). – Держархів Чернігівської області. – Ф. 679. – Оп. 1. – Спр. 1556. – 1 арк.

11. Благовещенский М. Извлечение из материалов по истории Черниговской семинарии //Прибавление к Черниг. епар. изв.: Ч. Неофиц. – 1903. – № 22. – С. 769-783.

12. Печатное дело в Малороссии в начале XIX ст. //Киев.старина. – 1900. IX. – С. 83 – 88.

Малоизвестная опись бывшего черниговского кафедрального Борисоглебского монастыря 1796 г.

Публикуется малоизвестная опись бывшего черниговского кафедрального Борисоглебского монастыря 1796 г. с комментариями.

Ключевые слова: Борисоглебский собор, дом архиепископа, дом Черниговского коллегиума, духовная консистория, корпус помещений.

Not popular apartments' description of former Chernihiv Borys and Hlib cathedral monastery of the 1796th

Not popular apartments' description of former Chernihiv Borys and Hlib cathedral monastery of the 1796th with comments is published in the article.

Key words: Borys and Hlib cathedral, the house of the archbishop, the house of Chernihiv College, clerical consistory, housing premises.

